

Hoofdstuk 1

De weggelopen vrouw van de diaken

Ook de Vroege Kerk had te maken met bedieningen van zelf-aangestelde profeten. In Frankrijk trok Marcus rond. Hij had het vooral voorzien op knappe vrouwen. Lees over schuldbelijdenis en vergeving. Ontdek waarom de apostel Johannes uit het zwembad wegluchtte.

Ze was beeldschon. Dat vond hij ook. Ze had hem ontmoet toen haar man de fout gemaakt had om hem bij hen thuis uit te nodigen. De profeet was een aantrekkelijke persoonlijkheid. Hij kon rake dingen zien en zeggen over je leven. Hoe wist hij dat allemaal? Hier was een man die volmaakt in harmonie leek met God en mensen. Ze was wel getrouwd, maar deze man vertegenwoordigde zoveel dingen die haar man niet was en die ze graag zou willen hebben. Was hij niet een profeet? Zei hij niet dat hun verhouding de wil van God was? Net als andere vrouwen vóór haar, viel ze voor zijn verhaal. Hij liet haar zichzelf zo belangrijk voelen. Ze wilde hem overal volgen. Dat deed ze ook.

Het duurde maandenlang voordat de waarheid tot haar doordrong. Waar was ze mee bezig, wat had ze gedaan? Dit ging volledig in tegen Gods geboden en de verplichtingen die ze plechtig was aangegaan bij haar huwelijk. De ontgoocheling was groot. Ze zag dat de 'profeet' zijn interesse voor haar begon te verliezen. Plotseling waren andere vrouwen de nieuwe belangrijke personen in zijn leven, de bedoeling van God voor hem. Het drong tot haar door. Ze was misbruikt. Haar leven was verwoest. En het erge was, ze had het zelf gewild. Ze had volop meegedaan. Was er nog een toekomst? Was er nog een weg terug, tot God, haar man, de kerk?

Profeet met liefdesdrankjes

De kerkvader Irenaeus (*Tegen de Ketterijen* 1.13.5) beschrijft hoe in zijn tijd allerlei vrouwen in de ban raakten van de sektarische profeet Marcus, die ook een soort tovenaars was. Hij deed aan magie en bereidde

minnedrankjes. Ook christelijke vrouwen waren op zoek naar ware liefde en vielen voor zijn trucs.

Irenaeus vertelt hoe een diaken Marcus in zijn huis toeliet, en deze er vervolgens met de beeldschone vrouw van de diaken vandoor ging. Toen ze na grote moeite van de broeders in de kerk toch terugkwam, deed ze de hele tijd schuldbelijdenis door in het openbaar te huilen en berouw te tonen. Irenaeus zegt dat ze wilde dat iedereen wist dat ze de geestelijke en lichamelijke verontreiniging door deze magiër betreurde.

Hierbij zien we dat het christelijk berouw gecombineerd wordt met de manier waarop de klassieke samenleving boete deed. Er zijn in het verhaal diverse overeenkomsten met Helena van Troje. Irenaeus noemt de vrouw van de diaken *speciosa*, een indrukwekkende schoonheid. Helena was dat als dochter van Zeus natuurlijk ook. Er is ook overeenkomst in het openbaar verwerpen van hun optreden en het toeschrijven aan de verleiding van iemand anders. Ook Helena maakte een moeilijk moment door toen ze besepte waar ze mee bezig was. Dat gebeurde toen ze vanuit de stad zag hoe de Griek Odysseus voor de poorten van Troje de soldaten die haar verdedigden in de pan hakte met zijn lange bronzen zwaard.

Kom uit dat badhuis!

Over het latere leven van de apostel Johannes wordt verteld dat hij eens een badhuis bezocht om zich te gaan wassen, zoals gebruikelijk was in Romeinse steden in die tijd. Toen hij echter hoorde dat de dwaalleraar en valse profeet Cerinthus binnen was, sprong hij op en haastte zich naar buiten. De mensen die bij hem

waren, raadde hij aan om ook weg te gaan. De apostel zei: 'Laten we ons naar buiten haasten, opdat niet mogelijk het badhuis instort, want Cerinthus, de vijand van de waarheid, is hier binnen.' (Eusebius, Kerkgeschiedenis 3.28, illustratie: Romeins badhuis in Bath, Engeland)

‘Toen weeklaagden de andere Trojaanse vrouwen luid, maar mijn hart was blij, want mijn hart had zich er al op gericht om terug naar huis te gaan, achteraf de zinsverblindende Aphrodite veroorzaakt had betreurend, toen ze mij in haar greep naar die plaats leidde, weg van het land van mijn vaderen, mijn eigen kind en bruidskamer de rug toekierend, evenals mijn echtgenoot, die niets tekortschoot in verstand of voorkomen.’ (*Odyssee* 4, r. 159-164)

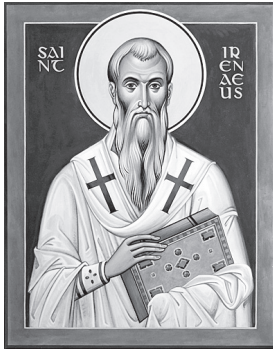
Helena verwijst naar zichzelf als slachtoffer van de verleiding van Aphrodite. De echtgenote van de diaken legt de schuld bij ‘de verontreiniging die geschied was door deze magiër’. Beiden gingen door een periode waarin iemand anders hen in hun macht had, hun wil overgenomen had. Dit was een verzachtende omstandigheid. Als je doelbewust door iemand verleid wordt, misschien zelfs met behulp van drugs in een drankje (Irenaeus vertelt niet verder over de aard van Marcus’ minnedrank), is dat heel anders dan wanneer het initiatief van jou uitgaat. Dat was niet zozeer de schuld afschuiven, maar laten zien dat men in beginsel anders wilde en wil, en afstand schept tussen zichzelf en het verwerpelijke gedrag.

Beide vrouwen hadden volop meegedaan en nemen daarvoor verantwoordelijkheid door boete en berouw. Ze laten er geen misverstand over bestaan dat ze verkeerd waren, maar nu niet meer. De heropname in de klassieke samenleving verliep volgens die lijnen. Zelfs een koningin als Helena wordt er niet minder van om dat publiekelijk aan een onbekende gast te vertellen (Telemachus). Het moge duidelijk zijn dat deze schulderkennis het dagelijks leven betrof.

Christelijke boete

We zien bij Irenaeus dus een integratie van klassiek en christelijk. Het christelijke begrip van boete en vergeving bedient zich van de vormen die in de antieke cultuur ook gebruikelijk waren. Dat is niet vreemd, omdat openlijke erkenning van dwaling en het eens zijn over de nieuwe koers mensen weer samen op weg brengt. Als een eenheid in waarheid, zou dit te bestempelen zijn als een natuurlijke theologie, of algemene Godsopenbaring, een echo van de Schepper in het menselijk functioneren, zelfs in een heidense samenleving.

Irenaeus spreekt niet over een formele gebeurtenis in de gemeente waarbij de vrouw schuld belijdt en weer opgenomen wordt. Irenaeus zegt letterlijk dat de broeders haar deden omkeren van de dwaling haars weegs. Daarmee was ze blijkbaar ook automatisch weer deel van de gemeente. Echter, in de praktijk van haar leven liet ze aan iedereen zien dat ze haar eerdere gedrag veroordeelde. Een aparte schuldbelijdenis in de kerk was overbodig door het openbare karakter van haar spijt, maar dat openbare karakter, waar dan ook, is voor Irenaeus essentieel.

Irenaeus van Lyon

Pastorale redenen voor schuldbelijdenis

Daarvoor heeft de kerkvader pastorale redenen. Irenaeus onderscheidt namelijk drie categorieën van afvalligen (*Tegen de Ketterijen* 1.13.7).

Ten eerste mensen die hun geweten dichtschroeven (2 Tim. 3:6). Dat soort mensen maakt zichzelf tot wet en ze verharden zich tegen de stem van schuldbesef.

Dan is er een groep van anderen die tot inkeer komen en publiek belijdenis van hun zonden doen, zoals in Handelingen 19:18-20. Het is opvallend dat de daar beschreven openbare belijdenis van zonden en het openlijk wegdoen van slechte boeken gekarakteriseerd wordt als activiteit van het Woord: 'Alzo wies het Woord des Heeren met macht, en nam de overhand' (19:20).

Een derde categorie van afvalligen schrikt uit schaamte terug voor het belijden van zonden aan anderen. Sommige mensen kunnen de eenvoudige woorden 'sorry, ik was verkeerd' niet over hun lippen krijgen. Door hun fouten niet openlijk te erkennen of geen spijtbetuyging van zonde te doen, raakt deze laatste groep tussen de wal en het schip. Ze schamen zich meer voor het publiekelijk toegeven van hun zonde dan voor de zonde zelf. De schaamte van schuldbelijdenis is volgens Irenaeus voor hen erger dan het verloren gaan van hun ziel (vgl. Luk. 12:5).

Beken uw schuld oprecht en van harte. God wil uw zonden nog liever vergeven dan dat u wilt dat ze vergeven worden.

Chrysostomos (Homilie 36)

Sommigen raken als gevolg daarvan in een staat van geestelijke wanhoop. Anderen worden maar helemaal afvallig, want als je de weg terug niet wilt gaan, kun je net zo goed consequent de andere kant opgaan, zo denken ze. Hoe dan ook, de weggelopen vrouw van de diaken (het gebeurde 1800 jaar geleden!) laat zien dat ook na het begaan van ernstige zonde terugkeer tot Christus en Zijn Kerk mogelijk is. Maar dat moet wel gepaard gaan met berouw, openbare schuldbelijdenis en een bekeerd leven.

Verder denken

- ∞ Is het verstandig om verleiding in huis te halen? Hoe kun je dat herkennen?
- ∞ De Vroege Kerk laat zien dat het breken met zonde vraagt om radicaliteit. Is dat de moeite waard of is het leven uiteindelijk beter en rustiger als je hier en daar compromissen sluit? Lees Genesis 39.
- ∞ De kerk van die tijd liet zien dat ze graag wilde dat gevallen christenen terugkwamen op het goede pad. De broeders uit de gemeente van de vrouw van de diaken deden daar moeite voor. Heb ik die bereidheid en gezindheid ook?
- ∞ Gevallen christenen moesten laten zien dat ze echt spijt hadden,

in hun woorden en met gedrag dat liet zien dat ze afscheid van die bepaalde zonde hadden genomen. Zou het voor de kerk en haar man genoeg zijn geweest als de vrouw van de diaken alleen haar excuses had aangeboden om weer sociale zekerheid te krijgen? Wat moest er in haar leven en gezindheid veranderen?

∞ Heb jij moeite met het zeggen van 'Het spijt me'? Of is het gemakkelijker om met excuses te komen of met voorbeelden van mensen die zich aan iets ergers schuldig gemaakt hebben? Word je in eigen ogen of in die van andere mensen minder waard als je toegeeft iets verkeerd te hebben gezegd of gedaan?

Schriftlezing

1 Timotheüs 1:8-20

Psalmgebed

Psalm 1-5 (morgen); 6-8 (avond)